

Received: 18 September 2018

Revised: 30 November 2018

Accepted: 15 December 2018

Published: 30 December 2018

**GLOBALIZATIONAL AND NORMATIVE
DETERMINANTS OF THE IMPROVEMENT
OF THE BANKING CREDIT RISK MANAGEMENT
IN POLAND**

**GLOBALIZACYJNE I NORMATYWNE
DETERMINANTY PROCESU DOSKONALENIA
ZARZĄDZANIA BANKOWYM RYZYKIEM
KREDYTOWYM W POLSCE**

Beata Domańska-Szaruga

PhD, Faculty of Economic and Legal Sciences,
University of Natural Sciences and Humanities in Siedlce, Poland
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7290-4197>

* *Corresponding author:* e-mail: szarugab@uph.edu.pl

Dariusz Prokopowicz

PhD, Institute of Sociology, Faculty of History and Social Sciences,
Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, Poland
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6383-916X>

* *Corresponding author:* e-mail: darprokop@poczta.onet.pl

Wioletta Wereda

PhD, Faculty of Cybernetics, Institute of Organization and Management,
Military University of Technology in Warsaw, Poland
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6948-0239>

* *Corresponding author:* e-mail: weredawioletta@tlen.pl

Abstract:

Since the beginning of the nineties, globalization processes have also been progressing faster in Poland. One of the sectors of the Polish economy in which globalization is proceeding relatively quickly is the financial sector, especially commercial banking. This is related to the acquisition of Polish banks by foreign financial institutions, i.e. the process that most inten-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

sively occurred in the 90s of the last century. In addition, Poland's accession in 2004 to the structures of the European Union and the development of electronic banking, the development of technologies and Internet services are factors that have accelerated globalization processes in Poland in recent years. The high level of globalization also applies to the capital market, both from the side of the organization and the nature of transactions made at the Warsaw Stock Exchange. The result of this high level of globalization of financial markets in Poland was the rapid appearance of negative market and cyclical effects of the global financial crisis in the autumn of 2008. The source of this crisis was the acceptance of an excessively high level of credit risk in US investment banks. However, the negative economic consequences of this crisis also quickly appeared in Poland. In addition to the significant depreciation of market valuations of shares of companies listed on the Warsaw Stock Exchange, significant macroeconomic effects have also appeared in the form of a decline in the economic growth of the Polish economy. The existing situation indicates the need to continue the improvement of banking prudential regulations and credit risk management instruments in financial institutions.

Keywords: bank, banking, globalization, financial markets, financial institutions, banking system, commercial banking, central banking, investment banking, financial instruments, credit risk management, credit risk, financial crisis, state intervention, disintermediate banks, capital market, European Union

Streszczenie:

Od początku lat 90. procesy globalizacyjne coraz szybciej postępują także w Polsce. Jednym z sektorów polskiej gospodarki, w których globalizacja postępuje stosunkowo najszybciej jest sektor finansowy, a szczególnie bankowość komercyjna. Jest to związane z przejmowaniem polskich banków przez zagraniczne instytucje finansowe, tj. proces który najintensywniej dokonał się w latach 90. ubiegłego wieku. Poza tym akcesja Polski w 2004 roku w struktury Unii Europejskiej oraz rozwój elektronicznej bankowości, rozwój technologii i usług internetowych to czynniki, które przyspieszyły procesy globalizacyjne w Polsce w ostatnich latach. Wysoki poziom zglobalizowania dotyczy już także rynku kapitałowego, zarówno od strony organizacji jak i charakteru dokonywanych transakcji na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Skutkiem tego wysokiego poziomu zglobalizowania rynków finansowych w Polsce było szybkie pojawienie się negatywnych rynkowych i koniunkturalnych skutków globalnego kryzysu finansowego na jesieni w 2008 roku. Źródłem tego kryzysu była akceptacja zbyt wysokiego poziomu ryzyka kredytowego w bankach inwestycyjnych w USA. Jednak negatywne ekonomiczne skutki tego kryzysu szybko pojawiły się także w Polsce. Poza znaczącą deprecjacją wycen rynkowych akcji spółek notowanych na GPW w Warszawie pojawiły się także znaczące skutki makroekonomiczne w postaci spadku wzrostu gospodarczego polskiej gospodarki. Zaistniała sytuacja wskazuje na potrzebę kontynuacji doskonalenia banko-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

wych regulacji ostrożnościowych i instrumentów zarządzania ryzykiem kredytowym w instytucjach finansowych.

Słowa kluczowe: bank, bankowe, globalizacja, rynki finansowe, instytucje finansowe, system bankowy, bankowość komercyjna, bankowość centralna, bankowość inwestycyjna, instrumenty finansowe, zarządzanie ryzykiem kredytowym, ryzyko kredytowe, kryzys finansowy, interwencjonizm państwowy, dezintermediacja banków, rynek kapitałowy, Unia Europejska

Główny zarys problemu i jego związku z ważnymi kwestiami naukowymi i praktycznymi

Okres ostatnich kilkunastu lat charakteryzował się wysokim poziomem zmienności koniunktury globalnej gospodarki, będącej pochodną globalnego kryzysu finansowego z 2008 roku oraz aktywnych polityk interwencjonizmu państwowego celem celem możliwie szybkiego wyprowadzenia gospodarek wielu krajów z obciążenia wysokim poziomem zadłużenia sektora publicznego. Procesom zmienności koniunkturalnej i uruchamiania aktywnych interwencjonistycznych polityk monetarnych a następnie w kolejnych latach także fiskalnych podlegał rozwój systemów finansowych w poszczególnych krajach rozwiniętych i rozwijających się. Podejmowane przez rządy poszczególnych krajów próby aktywizowania wzrostu gospodarczego pośrednio przyczyniały się do wzrostu ryzyka inwestycyjnego i kredytowego oraz do wywoływania baniek spekulacyjnych na giełdach rynków kapitałowych. W ten proces doskonale wpisywała się bankowość inwestycyjna, w której specjaliści od inżynierii finansowej wymyślali coraz to nowe instrumenty finansowe. Z tym aspektem nowości związane była możliwość uzyskiwania wysokiej rentowności opartej na spekulacyjnych wzrostach lub ewentualnie także spadkach wycen aktywów w tym przede wszystkim instrumentów finansowych notowanych na giełdach towarowych i papierów wartościowych. W ślad za tym powinien podążać proces doskonalenia systemami zarządzania ryzykiem tak aby tworzone były także analogiczne nowe rozwiązania zapewniające optymalny poziom bezpieczeństwa systemu finansowego.

W sytuacji dobrej koniunktury do tych wysoko rentownych instrumentów zalicza się papiery pochodne, które swym dynamicznym rozwojem wyprzedziły budowanie adekwatnych systemów zabezpieczających akceptowany poziom ryzyka. Tak też było bezpośrednio przed 2008 rokiem tj. w sytuacji utrzymywania przez bank Rezerw Federalnych w USA niskich stóp procentowych mimo szybko wzrastającego poziomu ryzyka inwestycyjnego akceptowanego przez funkcjonujące w gospodarce przedsiębiorstwa. Ostatni globalny kryzys finansowy z 2008 był efektem powiększa-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

jącego się rozdźwięku, niedopasowania między tym szybkim rozwojem instrumentów pochodnych, w tym kredytowych instrumentów pochodnych a kwestią doskonalenia procesu zarządzania ryzykiem kredytowym związanym z zawieraniem transakcji w oparciu o te instrumenty.

W pierwszej części niniejszego opracowania wskazano na determinanty globalizacji ekonomicznej i informacyjnej, które pełnią szczególną rolę w kształtowaniu rozwoju coraz bardziej internacjonalnie rozwijających się rynków finansowych i tym samym wpływających na systemowe czynniki pojawiających się w niektórych cyklach koniunkturalnych kryzysów finansowych i stosowane w instytucjach finansowych podejście do procesu zarządzania ryzykiem kredytowym. Następnie w kolejnych podrozdziałach przedstawiono istotę problematyki zarządzania ryzykiem kredytowym w kontekście rynku instrumentów pochodnych z dokonaniem analizy determinantów kształtujących proces tego zarządzania. W trakcie tej analizy zastosowano metody badań obserwacyjnych opisowych i analitycznych, których wyniki staną się podstawą dla kontynuacji analiz podjętych w zakresie problematyki zarządzania ryzykiem kredytowym (Prokopowicz D., 2003, s. 98-99). Zastosowano metodę obserwacyjną oraz analizę krytyczną względem kluczowych zagadnień podjętej w niniejszym opracowaniu problematyki globalizacyjnych determinantów procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. W kontekście przeprowadzonych analiz przyjęto, że dotychczas zastosowane pokryzysowe, systemowe rozwiązania nie poprawiły w pełni instytucjonalnych procedur analizy i zabezpieczania transakcji obciążonych ryzykiem kredytowym i nie zapewniają w pełni optymalnego poziomu stabilności systemów finansowych. Z drugiej strony znacząca poprawa sytuacji na rynkach kapitałowych jaka dokonała się w okresie lat 2008 - 2017 była głównie pochodną poprawy koniunktury, rosnącego poziomu produkcji, podnoszącego się wzrostu gospodarczego, spadającego bezrobocia. W takiej sytuacji presja na doskonalenie procedur kształtujących bezpieczeństwo systemowe maleje ponieważ w warunkach wejścia gospodarek w fazę rozkwitu cyklu koniunkturalnego automatycznie rośnie akceptacja dla wyższych poziomów ryzyka inwestycyjnego. Jednak nie jest to już w pełni obiektywny proces, ponieważ w tych zmieniających się trendach cyklu koniunkturalnego w znaczącym stopniu partycypuje interwencjonizm bankowości centralnej a poniesione liczone w mld USD i Euro koszty odwrócenia trendu ze spadkowego na rosnący w cyklu koniunkturalnym po 2008 roku zostały rozłożone na całe gospodarstwo i będą spłacane jeszcze przez wiele lat przez obywateli.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

Analiza najnowszych badań, aktów prawnych i literatury przedmiotu, w których podjęto omówienie podjętej problematyki

Opisana w niniejszym opracowaniu problematyka determinantów procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w ostatnich latach jest podejmowana w różnych i licznych publikacjach naukowych autorstwa naukowców funkcjonujących w różnych środowiskach naukowych i wywodzących się z różnych krajów. W związku z tym problematyka ta badana naukowo uzyskuje charakter globalny. Wzrost zainteresowania naukowców tą problematyką wynika z jej aktualności i wysokiego poziomu istotności. Wzrost zainteresowania tą problematyką w środowiskach naukowców wynika z rosnącego znaczenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w kontekście analizy źródeł globalnego kryzysu finansowego z 2008 roku. Poza tym ze względu na rosnące ryzyko transakcji dokonywanych na rynkach kapitałowych z wykorzystaniem pochodnych kredytowych papierów wartościowych rośnie znaczenie doskonalenia procesu zarządzania systemowym ryzykiem kredytowym.

Z weryfikacji opinii, rozważań, wniosków i tez badawczych zawartych w cytowanych publikacjach sformułowano najpierw główne aspekty badawcze i obraz problematyki procesu zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. Sformułowane główne aspekty badawcze i obraz analizowanego tematu posłużyły jako podstawa dla określenia celów i metod badawczych zastosowanych w niniejszym opracowaniu. Cele i metody badawcze przedstawiono w kolejnym podrozdziale niniejszego artykułu. Podstawą dla tych głównych składowych procesu badawczego, który zrealizowano w niniejszym opracowaniu było określenie syntetycznego obrazu problematyki procesu zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym po zebraniu danych analitycznych i weryfikacji wniosków zawartych w cytowanych publikacjach. Syntetyczny obraz problematyki globalizacyjnych determinantów procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce opisać można w sposób następujący: z początkiem lat 90. XX wieku nasilają się procesy globalizacyjne w Polsce. Procesy te dotyczą także sektora finansowego, w tym także bankowości komercyjnej. Głównym determinantem globalizacji bankowości było przejmowanie polskich banków przez zagraniczne instytucje finansowe. Kolejne determinanty globalizacji bankowości to akcesja Polski w 2004 roku w struktury Unii Europejskiej oraz rozwój elektronicznej bankowości, rozwój technologii i usług internetowych. Czynniki te przyspieszyły procesy globalizacyjne, które w ostatnich latach dokonywały się w Polsce. Ekonomiczno-informacyjna globalizacja dotyczy także funkcjo-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

nowania rynków finansowych, w tym kapitałowych w Polsce. Obecnie przyjmuje się, że wysoki poziom zglobalizowania dotyczy już także rynku papierów wartościowych, zarówno od strony organizacji jak i charakteru dokonywanych transakcji na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Skutkiem tego wysokiego poziomu zglobalizowania rynków finansowych w Polsce było szybkie pojawienie się negatywnych rynkowych i koniunkturalnych skutków globalnego kryzysu finansowego na jesieni w 2008 roku. Głównym ekonomicznym źródłem tego kryzysu była akceptacja zbyt wysokiego poziomu ryzyka kredytowego w bankach inwestycyjnych w USA. Negatywne ekonomiczne skutki tego kryzysu szybko pojawiły się także w Polsce. Po ogłoszeniu przez amerykański bank inwestycyjny LehmanBrothers upadłości nastąpiła znacząca deprecjacja wycen rynkowych akcji spółek notowanych na GPW w Warszawie. Poza tym w kolejnych miesiącach pojawiły się także znaczące skutki makroekonomiczne w postaci spadku wzrostu gospodarczego polskiej gospodarki. W związku z tym nadal istnieje potrzeba doskonalenia bankowych regulacji ostrożnościowych i instrumentów zarządzania ryzykiem kredytowym w instytucjach finansowych.

Przed przystąpieniem do badań, zebraniem i opracowaniem wyników badań dotyczących różnych aspektów zagadnień procesu zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym autorzy niniejszego opracowania dokonali przeglądu literatury dotyczącej wymienionej powyżej problematyki. Określenie i sprecyzowanie problemu badawczego, który został następnie scharakteryzowany i przeanalizowany w niniejszym artykule zostało poprzedzone dokonaniem przeglądu publikacji literatury oraz dostępnych materiałów źródłowych, w których były już wcześniej rozważane kluczowe zagadnienia globalizacyjnych aspektów procesu zarządzania ryzykiem kredytowym. Z przeprowadzonego przeglądu literatury wynika, że opisywane w różnych publikacjach poszczególne zagadnienia tematu globalizacyjnych determinantów procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce były badane tylko w wybranych kwestiach, natomiast nie podjęto wcześniej próby dokonania syntetycznego ujęcia tej problematyki, tj. takiego które by w sposób zintegrowany obejmowało różne kluczowe aspekty globalizacyjnych czynników procesu zarządzania ryzykiem kredytowym, podjęte rozważania posiadały by atrybut interdyscyplinarności a wnioski z badań również były by pochodną w pełni syntetycznego ujęcia. Właśnie tego typu podejście badawcze zastosowano w niniejszym opracowaniu. Jedną z kluczowych przesłanek metodologicznych podjętych w niniejszym opracowaniu zagadnień globalizacyjnych determinantów procesu doskonalenia zarządzania

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce było zastosowanie syntetycznego ujęcia badawczego celem osiągnięcia interdyscyplinarnego połączenia różnych aspektów opisywanej i badanej problematyki doskonalenia procesu zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym. Kluczowe wnioski, które zostały sformułowane w części podsumowującej są pochodną zastosowanego wspomnianego syntetycznego ujęcia badawczego.

Na podstawie treści przestudiowanych materiałów źródłowych oraz publikacji eksperckich wykazano, że w ostatnich latach problematyka doskonalenia procesu zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym należy do najbardziej rozwojowych dziedzin zarówno w zakresie praktyki stosowania procedur bankowych jak i naukowego badania tej problematyki. Z analizy treści publikacji literatury źródłowej wynika, że rozwój systemu bankowego w Polsce od początku lat 90. podlegał procesom globalizacji ekonomiczno-informacyjnej. Istotnym czynnikiem tej globalizacji bankowości było przejmowanie polskich banków przez zagraniczne instytucje finansowe, które do przejmowanych spółek wprowadzały swoje procedury bankowe, w tym dotyczące zarządzania ryzykiem. Z danych zawartych w publikacjach literatury podejmujących problematykę zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym wynika, że na początku lat 90. w bankach działających w Polsce brakowało rzetelnych procedur zarządzania ryzykiem dostosowanych do nowych rynkowych realiów gospodarczych. W niniejszym artykule opisano problematykę zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym z zastosowaniem ujęcia syntetycznego przeprowadzonych badań i rozważań podejmowanych przez autorów we wcześniejszych publikacjach: D. Prokopowicz (Prokopowicz D., 2003; Prokopowicz D., 2005; Prokopowicz D., 2012; Prokopowicz D., 2015), B. Domańska-Szaruga (Domańska-Szaruga B., 2013; Domańska-Szaruga B., 2014; Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., 2015), W. Wereda (Wereda W., Prokopowicz D., 2017) oraz inni autorzy cytowanych publikacji.

Z analizy treści publikacji literatury źródłowej podejmującej problematykę zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym wynika, że badania dotyczące wybranych determinantów globalizacji ekonomiczno-informatycznej dotyczących funkcjonowania rynków finansowych lub instrumentów finansowych prowadzi m.in. S. Gwoździewicz (Gwoździewicz S., Prokopowicz D., 2015; Gwoździewicz S., Prokopowicz D., 2016; Gwoździewicz S., Prokopowicz D., 2017), M. Matosek (Matosek M., Prokopowicz D., 2017), A. Alińska i B. Pietrzak (Alińska A., Pietrzak B., 2012), K. Jajuga (Jajuga K., 2008; Jajuga K., 2009; Jajuga K., Jajuga T., 2011), I. Pruchnicka-Grabias (Pruchnicka-Grabias I., 2011), Z. Zawadzka (Zawadzka Z., 2003) i J. Żabiń-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

ska (Żabińska J. red., 2011). Wspomniani autorzy cytowanych publikacji wskazują na rozwój poszczególnych składowych rynków finansowych w Polsce oraz określonych instrumentów finansowych, który w coraz większym stopniu podlega procesom globalizacyjnym. Poza tym wśród badaczy działających zagranicą analogiczne wnioski sformułowali A. M. Chisholm (Chisholm A. M., 2013), D. Millet i E. Touissant (Millet D., Touissant E., 2012) oraz S. Suresh (Suresh S., 2014). Natomiast H. Davies i D. Green (Davies H., Green D., 2010) sugerują potrzebę wzmocnienia globalnego nadzoru i kontynuacji doskonalenia regulacji dotyczących sektora finansowego. D. Millet i E. Touissant (Millet D., Touissant E., 2012) analizują determinanty kryzysu zadłużenia i badają przyczyny rosnące go ryzyka transakcji dokonywanych na rynkach finansowych. W Polsce badania dotyczące rozwoju systemu bankowego w warunkach obecnych procesów globalizacyjnych prowadzili naukowcy tacy jak: J. Świdarska (Świdarska J., 2013), J. Fila i B. Filipiak (Fila J., Filipiak B., 2012), W. Przybylska-Kapuścińska (Przybylska-Kapuścińska W. red., 2013) oraz E. Czarny i K., Śledziwska (Czarny E., Śledziwska K., 2013). Natomiast B. Paxford (Paxford B., 2013), J. Koleśnik (Koleśnik J., 2014), P. Niedziółka (Niedziółka P., 2011), D. Ostrowska (D. Ostrowska, 2013) i J. Orzeł (Orzeł J., 2012) opisują wybrane aspekty doskonalenia procesu zarządzania ryzykiem kredytowym. Na podstawie przestudowania wymienionych w Bibliografii źródeł literatury wykazano, że badacze opisywanej problematyki potwierdzają wysoki poziom istotności badanej problematyki zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym wskazując także na aktualność i rozwojowość opisywanych zagadnień tematu. Poza tym autorzy publikacji literatury źródłowej podejmującej problematykę zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym zgodnie stwierdzają, że rozwój technologii informatycznej oraz bankowości elektronicznej, ujednocianie standardów funkcjonowania systemów bankowych w Unii Europejskiej i doskonalenie normatywów prawnych może przyczyniać się do poprawy rentowności działalności bankowej, upowszechniania dostępu do usług bankowych jednak nie gwarantuje zmniejszania akceptowalnego poziomu ryzyka kredytowego. Z drugiej strony wymienione czynniki kształtujące rozwój bankowości mogą być analizowane w ujęciu coraz bardziej globalizującej się bankowości. W związku z tym zaliczane są także do determinantów globalizacji ekonomiczno-informatycznej bądź stanowią integralną część tych procesów, Na podstawie przeprowadzonej analizy danych źródłowych zaobserwowano, że niektóre z wymienionych działających globalnie determinantów jak rozwój systemów informatycznych i bankowości internetowej może generować nowe, dodatkowe rodzaje ryzyka syste-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

mowego i operacyjnego. Z przeprowadzonej weryfikacji cytowanej literatury wynika, że badacze opisywanej problematyki stwierdzają, że determinanty globalizacji ekonomicznej i informacyjnej pełnią szczególną rolę w kształtowaniu rozwoju coraz bardziej międzynarodalnie rozwijających się rynków finansowych i tym samym wpływających na systemowe czynniki pojawiających się w niektórych cyklach koniunkturalnych kryzysów finansowych i stosowane w instytucjach finansowych podejście do procesu zarządzania ryzykiem kredytowym. Wielu badaczy w swych pracach naukowych sugeruje, że dotychczas zastosowane pokryzysowe, systemowe rozwiązania nie poprawiły w pełni instytucjonalnych procedur analizy i zabezpieczenia transakcji obciążonych ryzykiem kredytowym i nie zapewniają w pełni optymalnego poziomu stabilności systemów finansowych.

Cele i metody badawcze podjęte w analizie tematu.

Przed napisaniem niniejszego artykułu dokonano przeglądu literatury podejmującej problematykę globalizacji rynków finansowych, globalizacji bankowości oraz poszczególnych składowych zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym. Przeprowadzony przegląd literatury poprzedzał także sprecyzowanie kluczowych zagadnień tej problematyki, które poddano analizie, określenie celów podjętych badań oraz sformułowanie kluczowych pytań i tez badawczych. Temat niniejszej pracy początkowo określony koncepcyjnie i aksjomatycznie został doprecyzowany również po dokonaniu wspomnianego przeglądu publikacji innych badaczy problematyki procedur bankowych dotyczących działalności kredytowej i globalizacji bankowości. Wobec powyższego w niniejszym artykule poddano analizie w podejściu syntetycznym problematykę globalizacyjnych aspektów doskonalenia instrumentów procesu zarządzania ryzykiem kredytowym w Polsce.

Z przeprowadzonej analizy materiałów źródłowych wynika, że badane kwestie zagadnienia tematu procedur bankowych dotyczących działalności kredytowej, globalizacji rynków finansowych, bankowych metodyk badania ryzyka kredytowego i normatywnych regulacji dotyczących nadzoru bankowego były opisywane i rozpatrywane w dotychczasowej literaturze naukowej tylko w wybranych nielicznych aspektach. Z drugiej strony niepodejmowano wcześniej próby przeprowadzenia badań, które polegałyby na opracowaniu syntetycznego ujęcia tej problematyki. Pełne syntetyczne ujęcie obejmowało by w sposób zintegrowany różne kluczowe aspekty globalizacyjnych determinantów procesu zarządzania ryzykiem kredytowym, podjęte rozważania posiadały by atrybut interdyscyplinarności a wnioski z badań również

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

uzyskałyby cechę syntetycznego ujęcia. Właśnie tego typu podejście badawcze zastosowano w niniejszym opracowaniu. Jedną z kluczowych przesłanek metodologicznych podjętych w niniejszym opracowaniu zagadnień globalizacyjnych determinantów procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce było zastosowanie w pełni obiektywnego opisu wszystkich przesłanek, uwarunkowań, składowych analizowanego tematu i czynników wpływających na poszczególne aspekty procedur bankowych dotyczących działalności kredytowej i globalizacji bankowości. Analizując problematykę globalizacyjnych determinantów procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce autorzy niniejszego opracowania zweryfikowali tezy i wnioski formułowane przez autorów cytowanych publikacji. Zweryfikowane tezy i wnioski, które niejednokrotnie reprezentowały zróżnicowany pogląd, niejedno-rodną ocenę kluczowych aspektów tematu w zakresie ich poziomu istotności i zidentyfikowanych korelacji posłużyły do sformułowania kluczowych pytań i tez badawczych dla niniejszego opracowania. Na podstawie weryfikacji tez sformułowano wnioski, które zostały zamieszczone w części podsumowującej. W trakcie formułowania tych wniosków z przeprowadzonych badań kierowano się zasadą obiektywności naukowej, bezstronności i syntetyczności ujęcia badawczego.

Na podstawie przestudiowanych materiałów źródłowych oraz publikacji eksperckich zauważono, że do niedawna uboga literatura opisująca problematykę globalizacyjnych determinantów procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce w okresie ostatnich kilku lat znacznie została poszerzona o nowe tytuły. Na rynku wydawniczym, w kręgu wymienionej tematyki, pojawiały się głównie monografie autorskie oraz interpretacje określonych opracowań normatywnych i komentarze do regulacji prawnych. Z drugiej strony znacznie mniej jest tytułów, które mogłyby stanowić pomoc w codziennej pracy analityka finansowego, oraz pomoc dla studentów kierunków ekonomicznych jako wzbogacenie literatury akademickiej. Największa luka w zakresie problematyki prowadzonych badań dotyczy jednak próby interpretacji całokształtu zagadnień w ujęciu syntetycznym odnoszących się do globalizacyjnych czynników procesu zarządzania ryzykiem kredytowym. Prokopowicz w opracowaniu Zarządzanie ryzykiem kredytowym w kontekście rynku instrumentów pochodnych (Prokopowicz D., 2015) wskazuje, że do głównych źródeł globalnego kryzysu finansowego należy zaliczyć szereg braków w systemie doskonalenia instrumentów procesu zarządzania ryzykiem kredytowym w podmiotach kredytowych systemu finansowego a szczególnie w globalnie działających bankach

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

inwestycyjnych działających w segmencie pochodnych papierów wartościowych i obligacji korporacyjnych. Nieliczenie reprezentowana literatura opisująca kwestię wysoce ryzykownych transakcji finansowych zawieranych przez globalnie działające banki inwestycyjne tj. problematyki mieszczącej się w zakresie tematu globalizacyjnych aspektów procesu zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce jest przykładem zjawiska, w którym intensywny rozwój poprzedza jego późniejszą interpretację. Problematyka zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w kontekście analizy źródeł globalnego kryzysu finansowego z 2008 roku, która uzyskiwała rangę priorytetowego w ostatnich latach, stała się główną przesłanką powstania niniejszego opracowania.

Ocenę efektywności zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym przeprowadzono w skali makro i w skali mikro. Skala makro dotyczy analizy doskonalenia ryzyka kredytowego w kontekście całego systemu finansowego w Polsce. W obszarze tym zawiera się również organizacja i efektywność działania instytucji wspomagających rozwój systemu bankowego w Polsce. Badania w skali mikro koncentrują się natomiast na analizie poszczególnych procedur kredytowych. Podejmowane w pracy badania skoncentrowano przede wszystkim na określeniu powiązań lub odrębności w następujących zagadnieniach: procedur bankowych dotyczących działalności kredytowej, globalizacji rynków finansowych, bankowych metod badania ryzyka kredytowego i normatywnych regulacji dotyczących nadzoru bankowego.

Podczas prowadzonych badań zastosowano różne metody badawcze, które zostały poniżej wymienione. W pracy wykorzystano różne metody badań, w tym:

- a) metodę opisową i porównawczą,
- b) wnioskowanie indukcyjne,
- c) wnioskowanie dedukcyjne,
- d) metodę opisowo-wektorową,
- e) metodę obserwacji medialnej.

Wybór metod zdeterminowany był rodzajem materiałów badawczych, w których opisane zostały różne aspekty badanej problematyki globalizacyjnych determinantów procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. Celem przedstawienia kluczowych zagadnień podjętego tematu, wyjaśnienia szczególnie istotnych zależności, powiązań, korelacji zachodzących między składowymi problematyki globalizacyjnych aspektów procesu zarządzania ryzykiem kredytowym zastosowano głównie metodę opisową. Metodę porównawczą zastosowano przede wszystkim w porównaniach wybranych aspektów badanej problematyki procedur

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

bankowych dotyczących działalności kredytowej, bankowych metodyk badania ryzyka kredytowego i normatywnych regulacji dotyczących nadzoru bankowego. Wnioskowanie indukcyjne stosowano celem doboru jednoznacznych faktów i aspektów problematyki globalizacji rynków finansowych spełniających warunek bezsporności w ich doświadczalnej weryfikacji. Wnioskowanie dedukcyjne stosowano powszechnie poprzez racjonalistyczne formułowanie, dobór i porządkowanie aksjomatów, które nie musiały być pewnikami. Musiały jednak spełniać warunek możliwości przedstawienia złożonych problemów w postaci modeli i schematów. Formułowane tą metodą aksjomaty budowane i rozwijane były w procesie logicznego wiązania faktów. Metodę opisowo-wektorową zastosowano w niniejszym artykule poprzez uwypuklenie istotnych czynników problematyki procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce ze wskazaniem właściwego dla nich kierunku oddziaływania. Przegląd literatury zrealizowany został również z wykorzystaniem metody obserwacji medialnej, polegającej na obserwacji wybranych zagadnień badanej problematyki opisywanych przez publicystów specjalizujących się w konkretnych obszarach problematyki ekonomicznej.

W związku z powyższym kierując się zasadą obiektywności naukowej, bezstronności i syntetyczności ujęcia badawczego na podstawie przeprowadzonej weryfikacji treści cytowanych publikacji na potrzeby niniejszego opracowania sformułowano następującą główną tezę badawczą: W związku z pojawieniem się w 2008 roku globalnego kryzysu finansowego i dynamicznym rozwojem coraz bardziej zglobalizowanych i z informatyzowanych rynków kapitałowych rośnie znaczenie analizy determinantów systemowego ryzyka kredytowego oraz nadal jest aktualna potrzeba kontynuacji doskonalenia bankowych regulacji ostrożnościowych i instrumentów zarządzania ryzykiem kredytowym w instytucjach finansowych. W końcowej części niniejszego opracowania zawarto odniesienie do kwestii weryfikacji tezy badawczej.

Prezentacja przeprowadzonej analizy. Dyskusja Pozytywne aspekty dokonującej się obecnie globalizacji

Pogłębiająca się współzależność i integracja struktur rynkowych zwykle w początkowych fazach tych procesów przyczynia się do przyspieszenia rozwoju gospodarczego uczestniczących w tym procesie krajów, jednak wskazywane są również określone negatywne aspekty globalizacji. Podawane przez alterglobalistów negatywne aspekty sprowadzają się zwykle do wskazywania na postępującą degradację kultur narodowych i erozję lokalnych tradycji i wartości społecznych. W opozycji do tych

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

negatywnych skutków globalizacji na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym rozwijają się przedsiębiorstwa działające głównie w sektorze MSP, w tym również w Polsce. Głównym celem rozwijanych przez małe, lokalnie działające podmioty gospodarcze idee patriotyzmu gospodarczego jest obrona interesów tych przedsiębiorstw, których łącznie cały sektor w MSP w poszczególnych krajach stanowi zwykle większą część krajowych gospodarek (Rakowski J., Prokopowicz D., 2017, s. 372-373).

Jednak w związku z tym, że proces globalizacji nadal postępuje, więc dominują pozytywnie wybrzmiewające opinie i próby uzasadniania celowości tego procesu. W ostatnich latach jednak pod wpływem polityki Prezydenta Stanów Zjednoczonych Donalda Trumpa pozycja światopoglądu alterglobalistów została wzmocniona polityką nakładanych ceł na importowane do USA określone wybrane surowce i produkty produkowane w innych krajach, głównie Unii Europejskiej. Polityka ta określana przez Prezydenta Donalda Trumpa "America first" ma przede wszystkim ochronić krajowe gałęzie przemysłu, działające w USA przedsiębiorstwa i tym samym poprawić sytuację na krajowym rynku pracy. Jednak mimo tego, że nakładanie ceł na importowane towary rozpoczyna się w jednym kraju to często staje się przyczyną tego, że inne kraje podejmują odwetowe podobne protekcyjnistyczne działania. W takiej sytuacji te protekcyjnistyczne działania, jeżeli obejmują większą część krajów i głównych gospodarczych regionów świata to również stają się kolejnym determinantem o charakterze globalnym. Zwykle jedna protekcyjnistyczne działania są wtórnym efektem znacznie wcześniej i w większym stopniu działających ponadnarodowo lub globalnie określonych procesów społecznych i ekonomicznych. Celem wyjaśnienia zasadności działań podejmowanych przez różne internacjonalnie działających instytucji i korporacji współtworzących procesy globalizacji wskazuje się różne aspekty pozytywne tego procesu. Wymieniając szanse i korzyści globalizacji analitycy tej problematyki koncentrują się głównie na determinantach ekonomicznych oraz dotyczących nowych technologii teleinformacyjnych ponieważ (S. Gwoździewicz, D. Prokopowicz, 2015, s. 212-213):

- podejmowane analizy szans i zagrożeń dotyczą poszczególnych składowych procesów globalizacyjnych funkcjonujących w określonych obszarach bankowości, finansów globalnie działających instytucji finansowych, zarządzania międzynarodowymi korporacjami, analogicznych interwencjonistycznych polityk gospodarczych stosowanych w różnych krajach (S. Gwoździewicz, D. Prokopowicz, 2016, s. 89-90),

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

- procesy globalizacyjne zdeterminowane są głównie coraz bardziej przenikającymi się wzajemnie czynnikami ponadnarodowo rozwijanych produktów, technologii produkcji i technik informacyjnych, przede wszystkim internetowych,
- paradoksalnie samo pojęcie globalizacji również podlega temu procesowi ponieważ kształtowane jest w ogólnospołecznej i ponadnarodowej świadomości społeczeństw wielu krajów tzw. świata zachodniego poprzez zglobalizowane media internetowe.

Wobec powyższego, w zakresie zwykle pozytywnie interpretowanych determinantów globalizacji ekonomicznej wymienia się przede wszystkim (Z. Zawadzka, 2003, s. 19):

- przedsiębiorstwa uzyskują możliwość działania na szerszym rynku przez co zwiększa się znacznie liczba potencjalnych odbiorców określonych produktów i usług,
- homogenizacja struktur rynkowych poszczególnych państw prowadząca do wykształcenia wspólnego mechanizmu określonych rynków upraszcza procedury i zasady funkcjonowania przedsiębiorstw prowadzących działalność w skali międzynarodowej,
- dokonujące się w obszarze Unii Europejskiej ujednoczenie struktur rynkowych zmniejsza koszty podejmowania i rozwoju działalności gospodarczej w innych krajach, handlowej wymiany transgranicznej towarów i czynników produkcji oraz przepływów kapitałowych; procesowi temu sprzyja porównywalny poziom rozwoju gospodarczego, kulturowego i cywilizacyjnego krajów wspólnoty unifikującej ponadnarodowe struktury rynkowe (Matosek M. 2015, s. 115-116),
- ujednoczanie i upowszechnianie standardów technologii teleinformatycznej systemów płatności i rozliczeń elektronicznych, bankowości internetowej zapewnia możliwość rozwoju sektora finansowego w kolejnych latach (Matosek M., Prokopowicz D., 2017, s. 219-231),
- integracja rynków finansowych zwiększa możliwości inwestycyjne dotychczasowych uczestników rynku i przyczynia się do akumulacji potencjalnego kapitału inwestycyjnego (D. Prokopowicz, 2005, s. 17-18),
- wzrost kapitalizacji na giełdach papierów wartościowych rynków obrotu kaseowego i terminowego poprawia płynność, niweluje potencjalne oscylacje zmian cen notowanych papierów i umożliwia realizację transakcji przy użyciu stosunkowo dużych kwot według standardowych unormowań i regulacji obrotu na danym rynku; z drugiej strony wzrost udziału zinformatywowanych systemów transakcyjnych w

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

zawieranych transakcjach giełdowych zwiększa ryzyko transakcyjno-systemowe co może być powodem powstawania krótkoterminowej ale wysokiej nierównowagi między stroną popytu a podaży na tych rynkach,

- liberalizacja przepływów kapitałowych, która jest głównym czynnikiem przyspieszenia wzrostu gospodarczego obserwowanego w krajach, które uczestniczą w procesie globalizacji; szczególną rolę w tym zakresie oprócz instytucji finansowych przypisuje się szybko rozwijającym się przedsiębiorstwom funkcjonującym w ramach sektora MSP oraz korporacjom działającym według koncepcji przedsiębiorstw społecznych (Gardziński, T., 2016),

- liberalizacja handlu międzynarodowego, przepływów kapitałowych i pracy oraz wymiany w zakresie osiągnięć nauki, technologii produkcji dóbr, nowych kategorii kapitału, w tym informacji i know-how niweluje zróżnicowanie potencjału wytwórczego poszczególnych krajów i zwiększa międzynarodową konkurencyjność krajowych gospodarek i podmiotów w nich funkcjonujących (Prokopowicz D., 2012, s. 41-42),

- ujednoczenie standardów w zakresie funkcjonowania poszczególnych składowych krajowych struktur rynkowych obniża koszty funkcjonowania uczestników rynków w wymiarze globalnym; szczególnie znaczenie przypisywane jest standaryzacji technologii informatycznej i telekomunikacyjnej,

- dominacja globalnie rozwijających się technologii, produktów informatycznych w postaci programów komputerowych oraz aplikacji dedykowanych na smartfony oraz usług informacyjnych największych technologicznych firm internetowych (Grzegorek J., Prokopowicz D. 2017, s. 227-228),

- bezpieczeństwo generowania, przetwarzania informacji m.in. w funkcjonujących w Internecie chmurach obliczeniowych, gromadzenia danych w bazach Big Data oraz bezpieczeństwo transferu danych w Internecie to procesy, które wzmacniają globalizację informacyjną (Gwoździwicz S., Prokopowicz D., 2017, pp. 32-33),

- współczesne procesy globalizacji przyspieszają przechodzenie gospodarek krajów rozwijających się z fazy industrialnej do postindustrialnej zwanej również obecnie etapem rozwoju społeczeństwa informacyjnego; przechodzenie to polega na zmniejszającym się udziale ciężkiego przemysłu przy jednoczesnym zwiększeniu udziału sektora usług w wartości wypracowanego PKB; poza tym przejście do fazy społeczeństwa informacyjnego uwarunkowane jest zwiększającym się udziałem nowych kategorii kapitału, tj. informacji know-how i technologii teleinformatycznej

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

w tej części wytworzonego PKB, która została zaklasyfikowana jako produkt sektora usług,

- internacjonalizacja rynków pieniężnych i kapitałowych ułatwiła krajowym inwestorom podejmowanie i realizację transakcji na zagranicznych giełdach przyczyniając się do wzrostu dywersyfikacji zainwestowanego kapitału (Komorowski, P., Filip, D., 2017, s. 143-157),

- rozwój międzynarodowych organizacji gospodarczych i ponadnarodowo działających centralnych instytucji finansowych jak np. Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Bank Światowy, Europejski Bank Centralny itp. (D. Szybowski, D. Prokopowicz, S. Gwoździejewicz, 2016, s. 138-146).

Znaczenie wymienionych powyżej determinantów kształtujących procesy globalizacji informacyjnej i ekonomicznej podkreślane jest w różnych publikacjach podejmujących problematykę istoty współczesnych procesów globalizacyjnych (Gwoździejewicz S., Prokopowicz D., 2015, s. 212-2014). Wspomniane powyżej determinanty przyczyniają się m.in. do integracji sytuacji na międzynarodowych rynkach finansowych, w tym do szybkiego trwającego niekiedy w sekundach powielania analogicznej sytuacji tendencji rynkowej na giełdach towarowych i papierów wartościowych funkcjonujących w różnych krajach i na różnych kontynentach. Globalizacja informacyjno-ekonomiczna unifikuje kwestię koniunktury na tych rynkach. Z drugiej strony zmiany wartości indeksów akcji i innych instrumentów finansowych giełd funkcjonujących w różnych krajach, na różnych kontynentach nie zawsze są ze sobą skorelowane. Występujący niekiedy brak obiektywnych i jednoznacznych zależności w tym zakresie jest podstawą dla dywersyfikacji kapitału inwestycyjnego celem ograniczenia potencjalnie negatywnych skutków ryzyka inwestycyjnego. Wobec powyższego wymienione powyżej determinanty powinny być brane pod uwagę przez globalnie działające fundusze hedgingowe, inwestycyjne, banki i firmy ratingowe.

Potencjalne zagrożenia wynikające z rozwoju obecnych tendencji procesu globalizacji

Podejmowane w różnych kręgach naukowych badania i oceny procesu globalizacji ekonomicznej rzadziej wskazują na zagrożenia, częściej wymieniane są pozytywne aspekty będące potwierdzeniem celowości dalszego przebiegu tych procesów w przyszłości. Argumenty przeciwników globalizacji zwykle nie mają tak sformalizowanego charakteru jak wskazywane szanse i korzyści, gdyż wygłaszane są często na wiecach towarzyszących międzynarodowym konferencjom realizowanym z udziałem

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

szeferów rządów najbogatszych państw świata oraz przedstawiciele największych korporacji działających na rynkach wielu krajów. Argumenty te wskazują na (Dmowski A. Prokopowicz D., 2010, s. 276-277):

- Analizowane w kategoriach polityki i pośrednio ekonomii ograniczanie suwerenności krajów przy jednoczesnym wzroście wpływów działających na rynkach międzynarodowych korporacji transnarodowych.

- Integrację rynków finansowych, tj. proces którego wynikiem jest wzrost międzynarodowych powiązań w zakresie kształtowania cen surowców i produktów oraz przepływów kapitału i wytworzonych dóbr, przyczynia się do powstania międzynarodowego rynku finansowego, w którym rynki poszczególnych krajów stanowią układ naczyń połączonych i są przez to w większym stopniu narażone na zaabsorbowanie recesji gospodarczej zapoczątkowanej w innych krajach. Poza tym zwiększa się ryzyko dynamicznego rozwoju kryzysu finansowego, polegającego na jednoczesnym „przelaniu się” niekorzystnych czynników kryzysogennych z jednego kraju na kilka lub więcej innych, powiązanych ze sobą, krajów.

Jednym z przejawów wymienionego „przelewania się”, będącym jednocześnie czynnikiem pogłębiającym zapoczątkowany w innym kraju kryzys finansowy jest wycofywanie kapitałów zainwestowanych w różnych przedsiębiorstwach i na rynkach giełd obrotu kasowego i terminowego, przez inwestorów, którzy zdążyli zidentyfikować w danym kraju pojawiające się symptomy kryzysu. Poza obiektywnymi czynnikami będącymi podstawą racjonalnych uwarunkowań podejmowanych analiz inwestycyjnych istnieją również subiektywne, których działanie określić można mianem efektu domina, tj. „przepływie” kryzysu finansowego z jednego kraju do kraju sąsiedniego, a więc najbliższego i identyfikowanego przez inwestorów jako bezpośrednio narażonego na wystąpienie niekorzystnych zjawisk gospodarczych. Znaczenie tego subiektywnego i niekiedy irracjonalnego podejścia wzrasta w sytuacji, gdy w danym ekonomiczno-gospodarczym regionie świata występuje kilka podobnych krajów zbliżonych względem siebie wyposażeniem w czynniki wytwórcze, potencjałem i poziomem uprzemysłowienia, infrastrukturą systemu finansowego oraz względną wartością wypracowywanych dochodów.

Zwolennicy globalizacji postulują podejmowanie działań niwelujących wskazywane zagrożenia analizowanego procesu. Paradoksalnie większość z tych postulatów będących czynnikami ograniczania negatywnych skutków globalizacji ekonomicznej nie realizuje idei redukcji procesu globalizacji tylko wykorzystuje instrumenty jej pogłębiania. Ponieważ przyjmuje się, że bardziej narażone są na działanie czynników

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

kryzysogennych kraje rozwijające się, więc postulaty działań o charakterze profilaktyki są przede wszystkim kierowane do szefów rządów i kierownictwa instytucji finansowych działających w tych krajach. Przede wszystkim wskazuje się aby szczególnie w krajach rozwijających się (Prokopowicz D., 2012, s. 41-42):

- zbudowany został system finansowy charakteryzujący się wysokim poziomem kapitalizacji obrotu na poszczególnych rynkach i w podmiotach na tych rynkach funkcjonujących,
- system bankowy, będący składową systemu finansowego, uformowany został na solidnych podstawach instytucjonalnych i prawnych, tj. organizacji sprawnego nadzoru bankowego oraz wypracowaniu wewnątrzbankowych procedur zintegrowanego zarządzania ryzykiem i jego poszczególnych kategorii,
- sukcesywnie realizowany był program liberalizacji przepływów kapitału i innych czynników wytwórczych oraz wymiany handlowej,
- wprowadzane były ułatwienia w dostępie do tańszego zagranicznego kapitału wykorzystywanego nie tylko w inwestycjach realizowanych przez przedsiębiorstwa ale również przedsięwzięcia podejmowane przez rządy poszczególnych krajów, niekiedy również finansowania nadmiernego deficytu budżetowego.

Uwarunkowania rozwoju systemów zarządzania ryzykiem w instytucjach finansowych działających w Polsce

Działające w Polsce banki komercyjne od początku lat 90. ubiegłego wieku sukcesywnie doskonaliły instrumenty procesu zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym. Początkowo proces ten doskonaliły banki zagraniczne, które przejmowały krajowe podmioty bankowe, a następnie inne banki komercyjne także realizować zaczęły analogiczne procesy. Obecnie standardem jest sytuacja, w której prowadzony w banku komercyjnym proces zarządzania ryzykiem, w tym ryzykiem kredytowym, jest procesem ciągłym, którego celem nie jest zupełne wyeliminowanie ryzyka. Bank w sposób ciągły podejmuje decyzje w zakresie dwóch przeciwstawnie działających zmiennych, tj. szacowanej wielkości ryzyka i planowanego wyniku finansowego. Dążenie do poprawy rentowności wiąże się z akceptacją wyższego poziomu ryzyka kredytowego a tym samym zwiększenia nakładów na jego analizę i kontrolę. Zmniejszenie poziomu akceptowanego ryzyka kredytowego warunkuje perspektywę obniżenia zysku. W związku z akceptacją wyższego poziomu ryzyka kredytowego banki zwiększają swoje zaangażowanie w aktywne instrumenty kredytowe, parakredytowe oraz także inwestycyjne funkcjonujące na rynku kapitałowym. Do tego typu instru-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

mentów zaliczane są instrumenty pochodne, w tym kredytowe instrumenty pochodne (Niedziółka, 2011, s. 39). Wobec rosnącej w ostatnich latach zmienności koniunktury w globalnej gospodarce oraz poszukiwaniem sposobów maksymalizacji rentowności w bankowości inwestycyjnej rośnie znaczenie usprawnienia systemów zarządzania ryzykiem w instytucjach finansowych, w tym także tych działających w Polsce.

Od początku przemian społeczno-gospodarczych, tj. od początku lat 90. pogłębiają się procesy globalizacyjne także w zakresie organizacji i funkcjonowania systemu finansowego w Polsce. W okresie ostatnich kilkunastu lat procesy globalizacji zachodzące w obszarze międzynarodowego systemu finansowego, w tym sektora bankowego coraz wyraźniej dają się zauważyć również w Polsce. Zakres tych zmian znacznie wykracza poza modyfikacje realizowanych czynności i operacji bankowych, wywołanych rozwojem informatyki. Wiele z tych zmian związanych jest z postępującym od lat 70. ubiegłego stulecia procesem liberalizacji przepływów kapitałowych, deregulacji na rynkach walutowych i zwiększania zaangażowania inwestorów w instrumenty rynku kapitałowego, w tym derywaty. Również w systemie bankowym funkcjonującym w Polsce obserwuje się analogiczne procesy które są determinantami modyfikującymi bankowe procedury oraz oferty usług finansowych skierowanych do klientów (Sarnowski J. Dmowski A., Prokopowicz D., 2008, s. 157-158).

Od prawie 30-stu lat polska gospodarka podlega dokonującym się ponadnarodowo trendom globalizacji ekonomicznej. Trwający już ćwierćwiecze okres transformacji gospodarczej stworzył podstawy trwałego rozwoju, przez co zaczął także zachęcać do inwestowania i kształcenia się, wyzwolił aktywność i przedsiębiorczość, uruchomił mechanizmy rynkowe popychając kraj w stronę wzrostu efektywności produkcji i konkurencyjności. Proces ten był nieuniknioną pochodną globalizacji ekonomicznej, która objęła również tym samym polską gospodarkę. Kontynuacją tego procesu było wstąpienie Polski w struktury rynkowe Unii Europejskiej.

Dokonujące się w ten sposób procesy globalizacyjne zachęciły inwestorów do lokowania pieniędzy również na rynkach umiejscowionych w innych krajach i na innych kontynentach. W wyniku tych procesów nastąpiło sprzężenie mechanizmów decydujących także o nastrojach giełdowych panujących w Warszawie, w Nowym Jorku i na przykład w Szanghaju. Wynikiem tych procesów nasza giełda stała się elementem składowym czegoś co się określa, jako „zespół naczyń połączonych” w odniesieniu do silnie powiązanych ze sobą rynków finansowych i ich składowych funkcjonujących w różnych krajach (Czarny E., Śledziwska K., 2013, s. 35). To silne powiąza-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

nie polega na przenoszeniu nastrojów irracjonalnej euforii lub równie nie uzasadnionego nastroju pesymizmu, z rynków finansowych innych krajów na analogiczne rynki funkcjonujące w Polsce. Kryzys na światowych giełdach nieuchronnie więc dotarł także do Warszawy. W okresie lat 2003-2007 panował optymizm na rynkach finansowych większości krajów, w tym również w Polsce. Podobnie od połowy 2008 roku pesymizm panujący na rynkach finansowych większości krajów rozwiniętych i rozwijających się, pojawił się także w Polsce. Analogicznie transgranicznie przepływają makroekonomiczne determinanty cykliczności koniunkturalnej poszczególnych krajowych gospodarek. Pochodną tych procesów jest także modyfikacja procedur bankowych i polityk sprzedaży poszczególnych produktów finansowych w ofertach banków komercyjnych skierowanych do klientów.

Procesy globalizacyjne w znaczącym stopniu kształtują rozwój systemów finansowych, szczególnie w gospodarkach niektórych krajów rozwijających się do których należy także Polska. Wpływ ten dotyczy także wypracowanych w bankach procedur i instrumentów odnoszących się do procesu zarządzania ryzykiem kredytowym. Postępująca globalizacja ekonomiczna przyspieszyła te procesy głównie poprzez ponadnarodowe powiązania kapitałowe instytucji finansowych, w tym kredytowych. Proces zarządzania ryzykiem w tym metodyka badania i analizy zdolności kredytowej oraz szacowania poziomu ryzyka kredytowego stanowi istotny element polityki kredytowej każdego banku (Pera J., 2012). W zależności od przyjętej przez zarząd banku strategii postępowania dotyczącej ryzyka kredytowego metody badania zdolności kredytowej klientów modyfikowane są celem zmniejszenia lub zwiększenia stopnia wnikliwości prowadzonych analiz. Modyfikacje te umożliwiają aktywne kształtowanie bieżącej polityki kredytowej banku. Stosowanie modyfikacji metod badania zdolności kredytowej klientów banku nie wyczerpuje możliwości regulacji wielkości akcji kredytowej poszczególnych segmentów kredytobiorców. Istnieje szereg różnych innych instrumentów kształtowania polityki kredytowej, które stosowane są przez banki działające w Polsce. Wybór instrumentu związany jest niekiedy z przyjętą strategią rozwoju banku. Poza tym w ostatnich latach banki uruchamiają nowe w warunkach polskich instrumenty modyfikacji jakości portfela kredytowego i oceny kredytobiorcy, wykorzystywane w procesie zarządzania ryzykiem, implementując do banków działających w Polsce doświadczenia bankowości zagranicznej, tj. instrumenty pochodne w tym derywaty kredytowe i sekurytyzację kredytów.

Kontynuując powyższe rozważania warto dodać, że proces doskonalenia systemów i modeli zarządzania ryzykiem w banku może być realizowany aktywnie poprzez

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

wymianę doświadczeń poszczególnych instytucji finansowych lub pasywnie, w sytuacji, gdy bank koncentruje się jedynie na doświadczeniu z własnej działalności. Bardziej efektywne doskonalenie realizowane będzie poprzez stosowanie postawy aktywnej. Rozwijająca się od połowy lat 90. w Polsce wymiana doświadczeń między bankami odbywa się za pośrednictwem instytucji nadzorczych oraz podmiotów szkoleniowo-doradczych, wspomagających rozwój systemów zarządzania ryzykiem w instytucjach finansowych. Współpraca obejmuje również sukcesywne unowocześnianie systemów informatycznych, koordynujących procesy zarządzania. W sytuacji wykrycia nieprzewidzianych uprzednio efektów ryzyka rynkowego, operacyjnego lub kredytowego w jednej z instytucji finansowych następuje rozpoznanie źródeł zaistniałego wydarzenia i jego pełna analiza również w instytucjach nadzorczych oraz doradczych. Zdarza się niejednokrotnie, że wnioski z przeprowadzonych analiz stają się podstawą dla nowelizacji uregulowań prawnych opracowanych przez organy nadzorcze oraz dla doskonalenia systemów zarządzania ryzykiem realizowanego w podmiotach doradczych i bezpośrednio w poszczególnych bankach. Proces ten dotyczy także doskonalenia zastosowania instrumentów pochodnych w kontekście procesu zarządzania ryzykiem kredytowym.

Procesy globalizacji ekonomicznej, rozwój instrumentów pochodnych i deregulacja na rynkach finansowych

Proces zarządzania ryzykiem kredytowym w banku może być realizowany według podejścia konserwatywnego lub aktywnego (Żabińska J., red., 2011, s. 147). Konserwatywne podejście, zwane także klasycznym polega na dążeniu do w miarę możliwości pełnego zabezpieczenia się przed negatywnymi skutkami działania ryzyka, na pełnym wyeliminowaniu ryzyka i ograniczaniu możliwości wystąpienia jego potencjalnych efektów. Klasyczne podejście sprowadza się głównie do ustalania limitów ryzyka bądź wartości wystawionej na ryzyko. Określenie limitów ustalone jest z zastosowaniem mierników np. modelu wartości zagrożonej na ryzyko Value atRisk (Świdarska J., red., 2013, s. 64).

Z drugiej strony strategia aktywna polega na prowadzeniu ciągłego sterowania ryzykiem celem maksymalizacji jego funkcjonalności i w konsekwencji zwiększenia rentowności aktywów. Aktywna strategia zarządzania ryzykiem kredytowym dopuszcza zawieranie transakcji kredytowych z klientem charakteryzującym się niższym oszacowanym poziomem zdolności kredytowej. Poza tym stosując tę strategię w segmencie zarządzania wierzytelnościami podwyższonego ryzyka kredytowego

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

bank może podjąć współpracę z kredytobiorcą nie posiadającym zdolności kredytowej. Rozwiązanie tego typu banki stosują zamiast uruchamiania kosztownego procesu windykacyjnego. Strategia aktywna umożliwi osiągnięcie ponadprzeciętnych zysków przy zwiększonym ryzyku, więc powinna być stosowana przede wszystkim w okresie stabilizacji rynkowej tj. w sytuacji, kiedy możliwość wystąpienia nieprzewidywanych zjawisk rynkowych jest niewielka. Stosowanie podejścia aktywnego w zarządzaniu ryzykiem rozwijane było szczególnie w okresie lat 90. oraz na początku XXI wieku w bankach inwestycyjnych, które wykorzystały istniejącą wówczas zasadniczo dobrą koniunkturę w gospodarce globalnej. Relatywnie niski poziom bezrobocia, szczególnie w krajach modelu anglosaskiego systemu finansowego, wysoki poziom wzrostu gospodarczego i łagodna polityka pieniężna stworzyła idealne warunki dla rozwoju bankowości inwestycyjnej stosującej podejście aktywne w procesach zarządzania ryzykiem kredytowym. Jednak w ostatnich latach tego wysokiego wzrostu gospodarczego pojawiały się już symptomy nadchodzącego kryzysu a mianowicie wysoki stopień skredytowania inwestycji, zastosowanie instrumentów pochodnych w transakcjach łączonych z innymi produktami bankowymi udzielanymi już przy zbyt wysokim i nie w pełni zabezpieczonym ryzyku kredytowym. Te procesy nieuchronnie prowadziły już tylko do kryzysu finansowego w 2008 roku. Zanim jednak do tego doszło w latach 90. ubiegłego wieku pojawiła się wspomniana już sprzyjająca rozwojowi bankowości inwestycyjnej koniunktura gospodarcza w globalnej gospodarce oraz na rynkach finansowych. Ta poprawa koniunktury zainspirowana została reformami gospodarczymi podjętymi w latach 80. w niektórych krajach rozwiniętych (Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., 2015, s. 37-48).

W zakresie kluczowych determinantów reform przeprowadzonych w największych gospodarkach świata, zapoczątkowanych w latach 80. przez Margaret Thatcher i Ronalda Reagana, wskazuje się wzrost liberalizacji, deregulacji i urynkowania działalności gospodarczej (Chisholm A., 2013, s. 112). Reformy te zwiększyły znaczenie tzw. „ludowego kapitalizmu”. Właścicielami papierów wartościowych stały się miliony obywateli w krajach wysokorozwiniętych anglosaskiego systemu finansowego. Proces starzenia się społeczeństw tych krajów zaktywizował fundusze inwestycyjne i emerytalne do poszukiwania rynków i instrumentów finansowych oferujących wyższą stopę zwrotu z inwestycji. Globalizacja ekonomiczna w połączeniu z nowymi technologiami telekomunikacyjnymi ułatwiła jednocześnie dokonywanie transakcji na rynkach działających w różnych krajach na różnych kontynentach (Bukowski S., red., 2010, s. 29).

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

Koniunkturalną pochodną tych procesów był sukcesywny wzrost popytu na aktywa finansowe. Rosnący popyt aktywizował podaź. Wartość oferowanych na globalnym rynku akcji i obligacji, emitowanych zarówno przez podmioty prywatne jak i publiczne, rosła w okresie ostatnich kilkunastu lat ponad dwukrotnie szybciej względem przyrostu globalnej produkcji wyrażonej w PKB. W tym też okresie dynamicznie rozwijały się instrumenty pochodne, tj. takie, których wycena oparta jest na wartości innych aktywów, głównie prognozowanych cen akcji, stóp procentowych, cen surowców, zmienności kursów walutowych, spłaty kredytów hipotecznych. Klasyczne aktywa finansowe, tj. akcje, obligacje rządowe, zobowiązania oparte na hipotekach długoterminowo zwykle przedstawiają stan realnej gospodarki. Z drugiej strony, rynkową wycenę tych aktywów cechuje znacznie silniejsza zmienność względem realnego stanu gospodarki. Jednak wielokrotnie większą dysproporcję tych zmienności wykazują instrumenty pochodne, które niejednokrotnie przez inwestorów traktowane były jak żetony w kasynie, którymi obstawiane są różne alternatywne scenariusze dotyczące przyszłego przebiegu procesów gospodarczych i zmian wyceny klasycznych instrumentów rynku finansowego (Jajuga K., 2009, s. 49).

Klasyczny mechanizm działania tych transakcji polegał na tym, że w sytuacji zakupu instrumentu pochodnego zwanego opcją na zakup akcji, inwestor akceptuje w umowie, że w określonym dniu w przyszłości kupi te akcje płacąc z góry ustaloną wcześniej i zapisaną w umowie cenę. Jeżeli w sytuacji przyszłego zakupu wycena giełdowa tych akcji będzie wyższa, inwestor zyska. Zazwyczaj do transakcji zakupu instrumentów pochodnych dochodzi wówczas, gdy jedna strona transakcji np. bank przyjmuje, że ma większą zdolność do prognozowania przyszłego kształtowania się cen lub też realnie posiada bardziej zaawansowane narzędzia szacowania ryzyka, a druga strona np. klient - przedsiębiorca nie posiada instrumentów analizy ryzyka lub chce zdywersyfikować różne, niekiedy przeciwstawnie względem siebie działające ryzyka (Jajuga K., red., 2008, s. 74).

Z danych historycznych wynika, że rynek instrumentów pochodnych rósł od lat 70. ubiegłego wieku bardzo dynamicznie. Ponad 40 lat temu niemal nie istniał, 30 lat temu nominalna rynkowa wartość kontraktów dokonanych z wykorzystaniem instrumentów pochodnych wynosiła około 50 bilionów dolarów i była zbliżona do wartości globalnego PKB. Przed wybuchem kryzysu finansowego w 2008 roku rynek ten był już szacowany na ponad 500 bilionów dolarów i przewyższał już wówczas ośmiokrotnie zarówno globalny PKB, jak i globalną podaź pieniądza, tj. wartość pieniądza znajdującego się w obiegu łącznie z pieniądzem zdeponowanym w depo-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

zytach bankowych. Nie wszystkie instrumenty pochodne generują bardzo wysokie ryzyko inwestycyjne, jednak jak pierwotnie przyjmowano również oparte na hipotekach kredytowanych nieruchomości w USA - obligacje typu subprime miały być dobrze zabezpieczone, a w rzeczywistości nie były. Ponadprzeciętny wzrost niezabezpieczonego ryzyka kredytowego sygnalizowany był już pod koniec lat 90. przez niektórych ekonomistów. Jednak ponieważ praktycznie wszystkie rynki rosły, w tym makroekonomicznie rynki koniunkturalne jak sektor budownictwa oraz rynki finansowe, giełdowe więc praktycznie nikt nie chciał słuchać tych negatywnych opinii. Poza tym banki inwestycyjne znajdowały kolejnych chętnych na swe coraz słabiej zabezpieczone instrumenty finansowe i efektywnie kształtując kampanie marketingowe i lobbując w sferach polityki celowo wydłużały fazę hossy na giełdach papierów wartościowych co skorelowane było z sukcesywnym wzrostem sprzedaży coraz słabiej zabezpieczonych instrumentów finansowych obarczonych wysokim ryzykiem kredytowym. Istotną rolę w tym coraz bardziej ryzykownych transakcjach finansowych odegrały instrumenty pochodne.

Celem określenia znaczenia rozwoju rynku instrumentów pochodnych na skumulowanie czynników kryzysogennych należy szczególnie przyjrzeć się tym instrumentom pochodnym które powiązane były z klasycznymi produktami kredytowymi głównie z kredytami hipotecznymi zaciąganimi przez osoby fizyczne. Pomocna w tej kwestii będzie odpowiedź na pytanie jaką rolę odegrały instrumenty pochodne, np. obligacje subprime w wygenerowaniu ostatniego kryzysu finansowego należy przede wszystkim wskazać na ich specyfikę i znaczącą odmienność w porównaniu z instrumentami podstawowymi, do których zalicza się przede wszystkim stworzone już znacznie wcześniej typowe papiery wartościowe tj. akcje i obligacje. Otóż istotą instrumentów pochodnych nie jest sprzedawanie praw do dochodu lub własności, jak w przypadku klasycznych papierów wartościowych ale odsprzedawanie niepewności w kwestii przyszłej wyceny rynkowej określonego instrumentu, podmiotu, czynnika bądź składowej rynku finansowego (Jajuga K. i T., 2011, s. 115).

Obecnie przyjmuje się, że w klasycznym ujęciu dochód generowany przez instrument pochodny stanowi wycenę ryzyka, które jedna strona transakcji sprzedaje drugiej. W praktyce jednak często zdarza się, że instrumenty pochodne współtworzą rynek handlu ryzykiem przyjmującego cechy hazardu.

Zgodnie z powyższym dynamicznemu rozwojowi rynku instrumentów pochodnych sprzyjały zarówno ogólny wzrost popytu na aktywa finansowe, jak i polityka gospodarcza prowadzona przez Stany Zjednoczone i inne wiodące kraje świata. Od po-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

czątku lat 80. jednym z głównych haseł tej polityki stała się deregulacja rynków i ich składowych, czyli znaczne ograniczenie interwencjonizmu państwa w kwestii regulacji. Trwający pół wieku wzrost regulacji normujących funkcjonowanie rynków zapoczątkowany był stworzoną w latach 30. ubiegłego wieku koncepcją interwencjonizmu państwowego, tj. głównego narzędzia redukcji negatywnych skutków ówczesnego tzw. Wielkiego Kryzysu gospodarczego. W sytuacji gdy rządy Margaret Thatcher w Wielkiej Brytanii i Ronalda Reagana w USA, a w ślad za nimi rządy innych krajów znacząco złagodziły kwestię regulacji na rynkach pojawiła się silniejsza konkurencja, ceny wielu dóbr spadły, a gospodarka otrzymała silne impulsy prorozwojowe (Millet D., Touissant E., 2012, s. 53).

Znaczące zmniejszenie skali normatywnych i systemowych regulacji nie oznacza jednak, że we współczesnej gospodarce można z nich w pełni zrezygnować, zdając się wyłącznie na funkcjonowanie „niewidzialnej ręki rynku”. Kwestia ta szczególnie dotyczy rynków finansowych, które ze względu na swoje kluczowe znaczenie we współczesnych gospodarkach nie powinny być traktowane analogicznie jak np. rynki towarów szybko zbywalnych zakupywanych głównie przez gospodarstwa domowe. Aby mechanizm rynkowy właściwie się realizował na rynkach finansowych, potrzebne jest chociażby takie minimum regulacji, które zapewniałyby, że transakcje przebiegają w sposób uczciwy i przejrzysty. Teza ta w ostatnich latach szczególnie dotyczy rynku instrumentów pochodnych. Rynek ten stał się jednym z większych i najdynamiczniej rozwijających się rynków sektora finansowego. Z drugiej strony rynek ten nie został objęty kontrolą nadzoru w takim stopniu jak jest to zorganizowane na rynkach klasycznych papierów wartościowych. Wartość transakcji dokonywanych na tym rynku z roku na rok sukcesywnie, ale też dynamicznie rosła, znacznie dynamiczniej niż zakres kontroli kwestii przejrzystości i uczciwości przeprowadzanych operacji. Ograniczony zakres regulacji na rynku instrumentów pochodnych stał się jak się obecnie przyjmuje głównym czynnikiem, który zdeterminował pojawienie się globalnego kryzysu finansowego od 2008 roku (Davies H., Green D., 2010, s. 47). Po 5 latach od pojawienia się pierwszych sygnałów kryzysu finansowego zdiagnozowano już wiele czynników, które wygenerowały jak się później okazało zdecydowanie zbyt wysoki i nie zabezpieczony stosownie wzrost ryzyka inwestycyjnego w 2008 roku. Wówczas gdy te pierwsze symptomy nasilającego się zagrożenia wybuchu "efektu domina" w systemie finansowym zaczęły się pojawiać to były ignorowane (W 2007 r. Fed ..., 2013). Obecnie także kwestia tej wymienionej ignorancji osób zajmujących wysokie stanowiska kierownicze w tracących płynność finansową licz-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

nych instytucjach finansowych traktowana jest jako materiał badawczy w procesach analitycznych mających na celu wyjaśnienie mechanizmu nawarstwiania się czynników sprawczych i w konsekwencji pojawienia się kryzysu finansowego w 2008 roku (Domańska-Szaruga B., 2014, s. 23).

Uwarunkowania kształtujące zmiany procesów zarządzania ryzykiem kredytowym

W kontekście kryzysu finansowego zmieniło się w wielu bankach podejście odnośnie zarządzania ryzykiem kredytowym. Kryzys finansowy w istotnym stopniu przyczynił się do powrotu stosowania strategii klasycznej zamiast aktywnej w procesie zarządzania ryzykiem w sektorze bankowym. W ostatnich latach wzrosło na znaczeniu prowadzone w bankach komercyjnych zarządzanie ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem spadających rentowności operacji aktywnych i większej wstrzeźliwości podmiotów gospodarczych w zakresie zewnętrznego finansowania i podejmowania projektów inwestycyjnych. Z drugiej strony spadek konsumpcji krajowej w wielu gałęziach gospodarki wygenerował wzrost zadłużenia i ryzyka płynności w finansach wielu podmiotów gospodarczych (Prokopowicz D., 2015, s. 115-116). Celem odwrócenia tych niekorzystnych tendencji sektor finansowy w 2014 roku łagodził polityki kredytowe, Komisja Nadzoru Finansowego obniżała rygory w zakresie akceptowanej zdolności kredytowej a Rada Polityki Pieniężnej sukcesywnie obniżała rynkowe stopy procentowe sprowadzając je do historycznie niskiego poziomu. Banki komercyjne organizowały promocje cenowe w zakresie sprzedaży swych produktów finansowych. Jednak wszystkie te działania nie wywoływały początkowo oczekiwanego efektu wyraźnego przyspieszenia wzrostu gospodarczego w polskiej gospodarce (Ostrowska D., 2013, s. 137). W takich warunkach ranga kwestii podnoszenia efektywności procesu zarządzania ryzykiem kredytowym rośnie przy jednoczesnej redukcji kosztów operacyjnych działalności oraz szukaniu alternatywnych źródeł przychodów ze sprzedaży instrumentów niekredytowych lub większym zaangażowaniu w działalność pośredniczącą banków. W ten sposób pogłębia się proces dezintermediacji banków tj. zmniejszania roli klasycznej bankowości depozytowo-kredytowej przy jednoczesnym rozwoju pośrednictwa finansowego tj. np. realizacji przelewów i realizowanych ponadnarodowo transakcji pomocniczych typu akredytywa i inkaso dokumentowe z coraz większym zaangażowaniem technologii teleinformatycznej transmisji danych.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

Istotnym determinantem motywującym banki komercyjne w Polsce do doskonalenia procesu zarządzania ryzykiem kredytowym jest także obserwowany w fazach słabszego tempa wzrostu krajowej gospodarki postępujący przyrost wartości niespłaconych terminowo kredytów, tj. pogarszania się jakości portfela kredytów (Dmowski A., Prokopowicz D., Sarnowski J., 2005, s. 237). Banki komercyjne zwykle w tym samym okresie starają się pozyskać z rynku dodatkowe depozyty od klientów detalicznych. Działaniom tym jednak nie sprzyja łagodzenie polityki pieniężnej przez Narodowy Bank Polski, którego Rada Polityki Pieniężnej od października 2012 roku rozpoczęła okres sukcesywnego obniżania stóp procentowych. Z drugiej strony wspomniana dezintermediacja oraz ograniczanie skali realizowanych akcji kredytowych pozwoliło bankom w Polsce rokrocznie wygenerowywać zyski także w okresach słabszej pokryzysowej koniunktury w krajowej gospodarce. Prowadzony w bankach działających w Polsce proces doskonalenia zarządzania ryzykiem kredytowym zdeterminowany jest także dostosowywaniem derywatów kredytowych i sekurytyzacji kredytów do specyfiki bankowości depozytowo-kredytowej tj. modelu bankowości dominującego w systemie finansowym funkcjonującym w Polsce.

Zgodnie z powyższym postępująca globalizacja ekonomiczna i w związku z tym sukcesywnie rosnące koniunkturalne powiązania polskiej gospodarki ze światem determinują kontynuację doskonalenia oraz implementacji instrumentów zarządzania ryzykiem stosowanych w bankowości zagranicznej do banków działających w Polsce (Domańska-Szaruga B., 2013, s. 267). Przeważająca większość ekonomistów jednoznacznie wskazuje, że ewentualna znacząca poprawa sytuacji gospodarczej w Unii Europejskiej powinna przełożyć się również na dalszą poprawę rozwoju polskiej gospodarki i działającego w Polsce systemu finansowego.

Z drugiej strony ekonomiści wskazują, że od jakości prowadzonej przez rząd polityki gospodarczej, w tym monetarnej uwarunkowana jest także pośrednio kwestia wyboru przez banki stosowanego podejścia w zakresie kształtowania procesu zarządzania ryzykiem. Łagodniejsza polityka monetarna może skierować uwagę zarządzających ryzykiem w stronę podejścia aktywnego. Znaczące odejście od strategii klasycznej mogłoby ponownie podwyższyć poziomy akceptowalnego ryzyka kredytowego. Natomiast na ile będą to poziomy zbyt wysokie biorąc pod uwagę ich zabezpieczenie to zdeterminowane będzie sprawnością działania instytucji nadzoru w systemach finansowych poszczególnych krajów. Kwestia ta dotyczy także polskiego systemu finansowego jednak skala potencjalnych zagrożeń jest relatywnie nieduża ze względu na niski udział bankowości inwestycyjnej w całokształcie dokonywanych transakcji

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

finansowych w Polsce. Poza tym sprzężenie to działa także w drugą stronę tj. od polityki pieniężnej koordynowanej przez Narodowy Bank Polski w znaczącym stopniu zależy rozwój polskiej gospodarki. Sprawnie prowadzona polityka pieniężna powinna aktywizować rozwój banków w Polsce oraz pozytywnie powinna wpływać na relacje instytucji finansowych z ich klientami minimalizując istniejące ograniczenia systemowego rozwoju wszystkich wymienionych powyżej rodzajów podmiotów systemu (Fila J., Filipiak B., 2012, s. 138).

Jest to obecnie szczególnie istotna kwestia w kontekście stworzenia warunków dla przyspieszenia wzrostu gospodarczego w Polsce w kolejnych latach po tym jak globalna gospodarka utrwali jednoznacznie proces wychodzenia z niedawnego kryzysu finansowego i być może zacznie wkraczać w fazę znacznie wyższego niż obecny wzrostu gospodarczego biorąc pod uwagę kwestię cykliczności koniunkturalnej. Poza tym oprócz konieczności zreformowania finansów publicznych wielu europejskich gospodarek ekonomiści wskazują także na potrzebę dopracowania regulacji ostrożnościowych funkcjonujących w systemie bankowym. Potrzeba wzmocnienia instytucji nadzoru pojawia się także w opinii wielu ekonomistów badających funkcjonowanie systemu finansowego w Polsce. Znaczące braki w tej kwestii, szczególnie po stronie efektywności i jakości działania krajowego nadzoru, w tym przede wszystkim Komisji Nadzoru Finansowego wykazała afera dotycząca nie bankowego pośrednika finansowego AmberGold. Obecnie wiadomo już że ta afera to tylko przysłowiowy wierzchołek góry lodowej czego potwierdzeniem jest fakt, że klienci tego typu para- i pseudobankowych podmiotów, zwykle działających na zasadzie wykorzystywania luk w normatywach prawnych, którzy wpłacali do tych podmiotów swe oszczędności stracili w 2012 roku ponad 2 mld zł. Podmioty te tworzące subsegment rynku finansowego określanego jako shadow banking w ostatnich latach dynamicznie rozwijają się nie tylko w Polsce ale także w wielu innych krajach Unii Europejskiej. W połowie 2012 roku Komisja Europejska wskazywała, że ta niepodlegająca nadzorowi bankowemu część rynku, może stanowić potencjalne zagrożenie dla stabilności rynków finansowych, w tym także dla systemów bankowych poszczególnych krajów (Baranowska-Skimina A., 2012). Do głównych determinantów rozwoju tych podmiotów były podniesione znacząco po wybuchu kryzysu finansowego w 2008 roku wymagania stawiane nowym potencjalnym kredytobiorcom. Podniesienie tych wymagań przez krajowe nadzory i banki komercyjne stworzyło warunki dla szybkiego rozwoju tego para rynku finansowego podmiotów działających w cieniu

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

banków komercyjnych czyli "parabankowości cienia", shadow banking. Jest to jeden z negatywnych aspektów pochodnych kryzysu finansowego.

W związku z tym banki komercyjne w sytuacji obecnej poprawy wzrostu gospodarczego powinny z jednej strony łagodzić swe polityki kredytowe przynajmniej względem niektórych segmentów kredytobiorców, głównie w zakresie kredytowania przedsięwzięć gospodarczych oraz zakupu mieszkań i domów. Z drugiej strony konieczna jest kontynuacja procesu doskonalenia stosowania instrumentów zarządzania ryzykiem w tym ryzykiem kredytowym (Alińska A., Pietrzak B., 2012, s. 39). Zaistniała sytuacja wskazuje na potrzebę kontynuacji doskonalenia bankowych regulacji ostrożnościowych i procedur udzielania klientom produktów aktywnych, tj. przede wszystkim kredytów, produktów parakredytowych oraz w zakresie pośrednictwa w zakupie papierów wartościowych, w tym pochodnych instrumentów jak również innych segmentów bankowości inwestycyjnej. Obecnie dominuje teza, że antykryzysowy interwencjonizm realizowany przez NBP polegający na dostarczaniu płynności krótkoterminowej bankom komercyjnym znacząco zmniejszył ryzyko utraty płynności (Gwiazdowski R., 2012, s. 63).

Wnioski

Od początku lat 90. procesy globalizacyjne coraz szybciej postępują także w Polsce. Jednym z sektorów polskiej gospodarki, w których globalizacja postępuje stosunkowo najszybciej jest sektor finansowy, a szczególnie bankowość komercyjna. Jest to związane z przejmowanie polskich banków przez zagraniczne instytucje finansowe, tj. proces który najintensywniej dokonał się w latach 90. ubiegłego wieku. Poza tym akcesja Polski w 2004 roku w struktury Unii Europejskiej oraz rozwój elektronicznej bankowości, rozwój technologii i usług internetowych to czynniki, które przyspieszyły procesy globalizacyjne w Polsce w ostatnich latach. Wysoki poziom zglobalizowania dotyczy już także rynku kapitałowego, zarówno od strony organizacji jak i charakteru dokonywanych transakcji na Giełdzie papierów Wartościowych w Warszawie. Skutkiem tego wysokiego poziomu zglobalizowania rynków finansowych w Polsce było szybkie pojawienie się negatywnych rynkowych i koniunkturalnych skutków globalnego kryzysu finansowego na jesieni w 2008 roku. Źródłem tego kryzysu była akceptacja zbyt wysokiego poziomu ryzyka kredytowego w bankach inwestycyjnych w USA. Jednak negatywne ekonomiczne skutki tego kryzysu szybko pojawiły się także w Polsce. Poza znaczącą deprecjacją wycen rynkowych akcji spółek notowanych na GPW w Warszawie pojawiły się także znaczące skutki ma-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

kroekonomiczne w postaci spadku wzrostu gospodarczego polskiej gospodarki. Zastniała sytuacja wskazuje na potrzebę kontynuacji doskonalenia bankowych regulacji ostrożnościowych i instrumentów zarządzania ryzykiem kredytowym w instytucjach finansowych.

We wstępie niniejszego opracowania sformułowano tezę badawczą, zgodnie z którą przyjęto, że dotychczas zastosowane pokryzysowe, systemowe rozwiązania nie poprawiły w pełni instytucjonalnych procedur analizy i zabezpieczania transakcji obciążonych ryzykiem kredytowym i nie zapewniają pełnego optymalnego poziomu stabilności systemów finansowych. Na podstawie przeprowadzonych krytycznych analiz i badań obserwacyjnych stosowanych w instytucjach finansowych rozwiązań w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym wymieniona powyżej teza została potwierdzona.

Zgodnie z powyższym nadal utrzymuje się silna presja doskonalenia procedur zarządzania ryzykiem kredytowym, także w zakresie rynku instrumentów pochodnych oraz stosowania tych instrumentów w działalności kredytowej banków. W chwili obecnej systemy zarządzania ryzykiem wymagają dopracowania w ujęciu systemowym i instytucjonalnym szczególnie w zakresie doskonalenia instrumentów zabezpieczeń akceptowalnego poziomu ryzyka dla transakcji zawieranych w ramach bankowości inwestycyjnej. Uzupełnienia wymagają procedury ostrożnościowe tak aby zredukować powstały od lat 90. rozdźwięk między wykorzystaniem instrumentów pochodnych w wysoko rentownych operacjach bankowości inwestycyjnej a stosowanymi rozwiązaniami zabezpieczającymi akceptowalny poziom ryzyka.

Globalny kryzys finansowy z 2008 roku, którego źródłem bezpośrednim była bańka spekulacyjna instrumentów opartych na obligacjach subprime, wymyślonych tylko w takim celu aby przedłużyć dobrą koniunkturę na amerykańskim rynku nieruchomości to jeden z kluczowych aspektów analizy źródeł tego kryzysu. Obecnie przyjmuje się, że globalny kryzys finansowy został efektywnie opanowany i zażegnany jednak jego źródła nie w pełni zostały wyeliminowane. Zwiększanie wymogu kapitałowego na pokrycie ryzyka wypożyczonych przez bank papierów dłużnych nie musi zapewnić utrzymania stabilności finansowej w systemach bankowych. Konglomeracja działalności finansowej (Niedziółka, 2011, s. 71), procesy globalizacji, deregulacji na rynkach finansowych, fuzje i przejęcia na rynku finansowym, działalność funduszy hedgingowych, łączenie bankowości klasycznej depozytowo-kredytowej z inwestycyjną to tylko niektóre aspekty na poziomie makro, które odegrały szczególną rolę we wzroście ryzyka kredytowego na krajowych i międzynarodowych rynkach finan-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

sowych. W związku z tym istnieje wiele aspektów problematyki zarządzania ryzykiem kredytowym, które wymagają jeszcze dogłębnierzego zbadania a następnie sukcesywnego doskonalenia ich działania celem pełniejszego zabezpieczenia podejmowanych transakcji.

Z drugiej strony znacząca poprawa sytuacji na rynkach kapitałowych jak dokonała się w okresie lat 2008 - 2017 była głównie pochodną poprawy koniunktury, rosnącego poziomu produkcji, podnoszącego się wzrostu gospodarczego, spadającego bezrobocia. Nie był to jednak wyłącznie proces klasycznej zmiany trendu w cyklu koniunkturalnym polegającym z pokryzysowego uruchamiania wolnych mocy produkcyjnych poprawiających swą rentowność przedsiębiorstw. Był to w znaczącym stopniu proces inspirowany działaniami interwencjonistycznymi rządów i innych instytucjonalnych organów centralnych poszczególnych krajów, w tym przede wszystkim bankowości centralnej w USA i Unii Europejskiej. Koszty tego zastosowanego na dotychczas nie spotykaną skalę interwencjonizmu państwowego i ponadnarodowego w UE były niebagatelne i zostały rozłożone na całe systemy finansowe, a więc w zasadzie na klientów banków i spłacane będą przez obywateli jeszcze latami. W ten sposób z poziomu bankowości centralnej interwencjonistycznie kosztem przyszłego wzrostu inflacji przywrócono wzrost gospodarczy do akceptowalnego dla obywateli wyborców poziomu spychając na dalszy plan potrzebę doskonalenia procedur kredytowych pozostawiając to w dyspozycji bankom komercyjnym z wiarą na skuteczność działania "niewidzialnej ręki" na konkurencyjnych rynkach usług bankowych. Wiara ta zbudowana jest na kilku filarach, do których zalicza się rozwój innowacyjności i przedsiębiorczości w różnych gałęziach przemysłu i sektorach usług, kontynuację postępu technologicznego w informatyce, teleinformatyce, nowych mediach internetowych, robotyce, biotechnologii, energetyce itd., dzięki czemu powinien dalej następować wzrost rentowności procesów produkcyjnych. Jednak w gospodarkach krajów wysoko rozwiniętych poważnym problemem gospodarczym, który w przyszłości może znacząco ograniczyć skalę tak kształtowanego rozwoju cywilizacyjnego jest obserwowany już proces niekorzystnych zmian struktury demograficznej społeczeństw określaných potocznie starzeniem się populacji obywateli poszczególnych krajów (Wereda W., Prokopowicz D. 2017, s. 245-246).

Poza tym takie kwestie jak transparentność polityki stabilności banku centralnego, metody kwantyfikacji i zabezpieczania ryzyka systemowego, rekomendacje agencji ratingowych, sprawność działania krajowych i ponad narodowych instytucji nadzoru nad rynkami finansowymi to kolejne kluczowe aspekty w kontekście problematyki

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

modelowania systemów zarządzania ryzykiem kredytowym, które wymagają kontynuacji sukcesywnej poprawy efektywności ich działania aby wypracować stabilne, odporne na kryzysy systemy finansowe. Z drugiej strony jest jeszcze także dużo do zrobienia w ujęciu mikro, w działalności analitycznej, sprzedażowej, w przepływach informacji a szczególnie w zakresie szacowania wielkości ryzyka oraz ustanawiania adekwatnych metod zabezpieczeń ryzyka dla poszczególnych transakcji finansowych. Same banki od dolnie tego nie zrealizują w stopniu zapewniającym stabilność systemów finansowych, niezbędna jest także stosowna polityka krajowej bankowości centralnej oraz międzynarodowe inicjatywy na rzecz stabilności finansowej. Niezbędnym jest więc stałe propagowanie potrzeb bezustannego doskonalenia procedur zarządzania ryzykiem niezależnie od fazy cyklu koniunkturalnego, w jakiej się znajduje krajowa, a zwykle jednocześnie także globalna gospodarka. Instytucjonalne organy nadzoru finansowego, również te działające ponadnarodowo jak Komitet Bazylejski ds. Nadzoru Bankowego w Unii Europejskiej powinny poprzez normatywne instrumenty wywierać presję na poprawianie systemów zarządzania ryzykiem tak, aby rozwój instrumentów zabezpieczających zawierane przez banki transakcje aktywne na bieżąco był skorelowany i nie odbiegał od dokonującego się postępu technologicznego np. w zakresie bankowości mobilnej, innowacji marketingowych w Internecie (Sarnowski J., Prokopowicz D. 2015, s. 142-143) jak i wobec tworzonych kolejnych innowacji produktowych np. w ramach nowych rodzajów derywatów. Rola instytucji nadzoru nad systemami finansowymi jest szczególnie istotna ponieważ presja na doskonalenie procedur wpływających na bezpieczeństwo systemowe maleje w sytuacji poprawiającej się koniunktury gospodarczej, co związane jest z niemal automatycznie wówczas wzrastającą akceptacją dla wyższych poziomów ryzyka inwestycyjnego. W związku z powyższym wpisana do wstępnej części niniejszego opracowania zatytułowanej „Cel i metody”, teza badawcza - w związku z pojawieniem się w 2008 roku globalnego kryzysu finansowego i dynamicznym rozwojem coraz bardziej zglobalizowanych i z informatyzowanych rynków kapitałowych rośnie znaczenie analizy determinantów systemowego ryzyka kredytowego oraz nadal jest aktualna potrzeba kontynuacji doskonalenia bankowych regulacji ostrożnościowych i instrumentów zarządzania ryzykiem kredytowym w instytucjach finansowych - została potwierdzona.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

Literatura przedmiotu:

1. ALIŃSKA A., PIETRZAK B. (2012). *Stabilność systemu finansowego instytucje, instrumenty, uwarunkowania*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa.
2. BARANOWSKA-SKIMINA A. (2012). *Czy shadow banking wymaga regulacji?*, (w:) Portal finansowy „eGospodarka”, 29.06.2012, (www.egospodarka.pl).
3. BUKOWSKI S. red. (2010). *Globalizacja i integracja regionalna a wzrost gospodarczy*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa.
4. *BIS Quarterly Review* (2012). Bank for International Settlement, raporty za okresgrudzień 2001 – wrzesień 2012, www.bis.org.
5. CZARNY E., ŚLEDZIEWSKA K. (2013). *Międzynarodowa współpraca gospodarcza w warunkach kryzysu*, Wydawnictwo PWE, Warszawa.
6. CHISHOLM A. M. (2013). *Wprowadzenie do międzynarodowych rynków finansowych*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa.
7. DAVIES H., GREEN D. (2010). *Globalny nadzór i regulacja sektora finansowego*, Seria Wyzwania globalne, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
8. DMOWSKI A., PROKOPOWICZ D., SARNOWSKI J. (2005). *Podstawy finansów i bankowości*, Warszawa: Wydawnictwo Centrum Doradztwa i Informacji Difin sp. z o.o.
9. DMOWSKI A. PROKOPOWICZ D. (2010). *Rynki finansowe*, Warszawa: Wydawnictwo Centrum Doradztwa i Informacji Difin sp. z o.o.
10. DOMAŃSKA-SZARUGA B. (2013). *Common banking supervision within the financial safety net*, (w:) *The Economic Security of Business Transactions. Management in business*, Wydawnictwo Chartridge Books Oxford, Oxford.
11. DOMAŃSKA-SZARUGA B. (2014). *Financial Instability and the New Architecture of Financial Supervision in European Union* (w:) Domańska-Szaruga B., Stefaniuk T. (red.), *Organization in changing environment. Conditions, methods and management practices*, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa.
12. DOMAŃSKA-SZARUGA B., PROKOPOWICZ D. (2015). *Makroekonomiczne zarządzanie antykryzysowe* (w:) 34 Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo – Humanistycznego w Siedlcach, nr 107, Seria: Administracja i Zarządzanie (34) 2015, UPH Wydział Nauk Ekonomicznych i Prawnych, Siedlce 2015, s. 37-48.
13. FILA J., FILIPIAK B. (2012). *System finansowy a rozwój gospodarczy. Szanse i zagrożenia*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.
14. GARDZIŃSKI, T. (2016). *Przedsiębiorstwo społeczne środkiem rozwiązywania problemów współczesnej gospodarki*, (w:) *International Journal of New Economics and Social-Sciences* 1 (3) 2016, Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka – Edukacja – Rozwój w Warszawie, Warszawa.
15. GRZEGOREK J., PROKOPOWICZ D. (2017). *The Application Of The MS EXCEL Program And The Informalized Business Intelligence Analytics Platforms In The Man-*

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

- agement Of The Enterprises" (w:) "International Journal of New Economics and Social Sciences", Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka - Edukacja - Rozwój w Warszawie, nr 1 (5) 2017, s. 222-237.
16. GWIAZDOWSKI R. (2012). *A nie mówiłem. Dlaczego nastąpił kryzys i jak najszybciej z niego wyjść?*, Wydawnictwo Prohibita, Warszawa.
  17. GWOŹDZIEWICZ S., PROKOPOWICZ D. (2015). *Administrative, supervisory and legal determinants of globalization of financial markets and the banking system in Poland* (w:) "International Journal of New Economics and Social Sciences", International Institute of Innovations "Science-Education-Business" in Warsaw, ZN, nr 2 (2) 2015, s. 203-216.
  18. GWOŹDZIEWICZ S., PROKOPOWICZ D. (2016). *Antykryzysowa aktywna polityka monetarna Banku Rezerw Federalnych w kontekście bezpieczeństwa systemu finansowego i koniunktury globalnej gospodarki* (w:) "Studia Administracji i Bezpieczeństwa. Public Administration and Security Studies", nr 1 (2016), Wydawnictwo Naukowe Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzów Wielkopolski 2016, s. 87-98.
  19. GWOŹDZIEWICZ S., PROKOPOWICZ D. (2017). *The Big Data technologies as an important factor of electronic data processing and the development of computerized analytical platforms, Business Intelligence* (in:) "International Journal of Small and Medium Enterprises and Business Sustainability", volume 2, issue 4, November 2017, Center for Industry, SME and Business Competition Studies, University of Trisakti in Jakarta, Indonesia. University of Social Sciences, Warsaw, Poland, pp. 27-42.
  20. HUTERSKA A. (2010). *Kredytowe instrumenty pochodne w zarządzaniu ryzykiem kredytowym*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa.
  21. Jajuga K. Red. (2008). *Zarządzanie ryzykiem*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
  22. JAJUGA K. (2009). *Instrumenty pochodne. Anatomia sukcesu. Instytucje i zasady funkcjonowania rynku kapitałowego*, Wydawnictwo CEDUR, Komisja Nadzoru Finansowego, Warszawa.
  23. JAJUGA K., JAJUGA T. (2011). *Inwestycje. Instrumenty finansowe, aktywa niefinansowe, ryzyko finansowe, inżynieria finansowa*, Wydawnictwo PWN, Warszawa.
  24. JURKOWSKA-ZEJDLER A. (2008). *Bezpieczeństwo rynki finansowego w świetle prawa Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer, Warszawa.
  25. KOLEŚNIK J. (2014). *Adekwatność kapitałowa banków. Standardy regulacyjne*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.
  26. KOMOROWSKI, P., FILIP, D., (2017). *Information and Statistical Efforts of Selected Safety Network Institutions in the Area of Financial System Stability* (w:) "Journal of Management and Financial Sciences", Vol. 10, No. 29, s. 143-157.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

27. MATOSEK M. (2015). *Marketing partnerski w obliczu wielokulturowości* (w:) J. Wróblewski, „Zarządzanie w czasach kryzysu”, Wydawnictwo WSBI w Dąbrowie Górniczej, rozdział. X, Dąbrowa Górnicza 2015, s. 111 -120.
28. MATOSEK M., PROKOPOWICZ D. (2017). *Importance And Security Of Information Provided By The Internet In The Context Of The Development Of Economic Entities In Poland*(w:) "International Journal of New Economics and Social Sciences" (IJONESS), Międzynarodowy Instytut Innowacji „Nauka-Edukacja-Rozwój”, ZN, nr 2 (6) 2017, Warszawa 2017, s. 219-231.
29. MILLET D., TOUISSANT E. (2012). *Kryzys zadłużenia i jak z niego wyjść*, Seria Biblioteka Le Monde Diplomatique, Wydawnictwo Książka i Prasa, Warszawa.
30. MORAWSKI I. (2013). *Bazylea III: bezpieczniejsze banki, ale większe koszty*, (w:) Witryna internetowa „Obserwator finansowy.pl”, październik 2013, (<http://www.obserwatorfinansowy.pl/forma/analizy/bazylea-iii-banki-regulacje-strefa-euro-trichet/>).
31. NIEDZIÓŁKA P. (2011). *Kredytowe instrumenty pochodne a stabilność finansowa*, Wydawnictwo SGH, Warszawa.
32. OKANE D. (2011). *Modelowanie derywatów kredytowych. Jedno- i wielopodmiotowe kredytowe instrumenty pochodne*, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa.
33. OSTROWSKA D. (2013). *System nadzoru i bezpieczeństwa na rynku finansowym w Polsce*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.
34. ORZEL J. (2012). *Zarządzanie ryzykiem operacyjnym za pomocą instrumentów pochodnych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
35. PAXFORD B. (2013). *Bazylea III – na drodze do większej stabilności banków*, (w:) „Przegląd Finansowy Bankier.pl”, październik 2013, witryna internetowa Portalu finansowego Bankier.pl, (<http://www.bankier.pl/wiadomosc/BAZYLEA-III-na-drodze-do-wiekszej-stabilnosc-bankow-2230043.html>).
36. PERA J. (2012). *Globalizacja rynków finansowych a problem bezpieczeństwa finansowego w Europie*, (w:) Wyzwania gospodarki globalnej, Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego, nr 31/2012.
37. PROKOPOWICZ D. (2003). *Jakość portfela kredytowego banków polskich na tle sytuacji makroekonomicznej kraju i oceny akcjonariuszy* (w:) Zeszyty Naukowo-Teoretyczne PWSBiA „Wiek XXI. The 21st Century”, Nr 3 (13) 2004, Prywatna Wyższa Szkoła Biznesu i Administracji w Warszawie, Warszawa 2003, s. 97-116.
38. PROKOPOWICZ D. (2005). *Konsolidacja w polskim systemie bankowym w kontekście internacjonalizacji rynków finansowych* (w:) Zeszyty Naukowe Wyższa Szkoła Zarządzania i Prawa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie. Rok X. Nr 5 (21)/2005, s. 13-29.
39. PROKOPOWICZ D. (2012). *Globalizacja, współpraca międzynarodowa i handel zagraniczny. Sięgając w przeszłość* (w:) "Przedsiębiorstwo przyszłości". Kwartalnik Wyższej

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

- Szkoły Zarządzania i Prawa im. Heleny Chodkowskiej. Warszawa, Nr 1 (10) 2012, Styczeń 2012, Rok wyd. IV, s. 37-48.
40. PROKOPOWICZ D. (2015). *Zarządzanie ryzykiem kredytowym w kontekście rynku instrumentów pochodnych* (w:) "Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa. Economics and Organization of Enterprise" Zeszyty Naukowe. Wydawnictwo Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemysle „ORGMA SZ”, Indeks 357022, nr 12 (791), grudzień 2015, s. 112-130.
41. RAKOWSKI J., PROKOPOWICZ D. (2017). *Jubilee's Report Of The 14th Congress Of The Polish Economy For The 15th Annual Of The Commercial-Industry Congregation Of The Polish Chamber Of Community*, (w:) "International Journal of New Economics and Social Sciences" (IJONESS), Międzynarodowy Instytut Innowacji „Nauka-Edukacja-Rozwój”, nr 2 (6) 2017, Warszawa 2017, s. 371-389.
42. PRUCHNICKA-GRABIAS I. (2011). *Pochodne instrumenty kredytowe. systematyka, wycena, zastosowanie*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa.
43. PRZYBYLSKA-KAPUŚCIŃSKA W. red. (2013). *Funkcjonowanie współczesnego rynku pieniężnego i kapitałowego*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa.
44. SARNOWSKI J. DMOWSKI A., PROKOPOWICZ D., (2008). *Finanse i bankowość. Teoria i praktyka*, Warszawa: Wydawnictwo Centrum Doradztwa i Informacji Difin sp. z o.o.
45. SARNOWSKI J., PROKOPOWICZ D. (2015). *Zastosowanie innowacji marketingowych w przedsiębiorstwach w Polsce* (w:) M. Sitek, T. Graca (red.), "Nowe wyzwania dla Europy XXI wieku w dziedzinie zarządzania i edukacji", wydanie pokonferencyjne, Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi w Józefowie, Józefów 2015, s. 135-156.
46. *Rozwój systemu finansowego w Polsce w 2010*, Wydawnictwo NBP, Warszawa 2012.
47. SURESHS. (2014). *Papiery wartościowe o stałym dochodzie i instrumenty pochodne*, Seria Finanse i Inwestycje, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa.
48. ŚWIDERSKA J. (2013). *Współczesny system bankowy. Ujęcie instytucjonalne*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.
49. SZYBOWSKI D., PROKOPOWICZ D., GWOŹDZIEWICZ S. (2016). *Activating interventionist monetary policy of the European Central Bank in the context of the security of the European Financial System*(w:) "International Journal of New Economics and Social Sciences", International Institute of Innovations "Science-Education-Business" in Warsaw, ZN, nr 2 (4) 2016, s. 138-146.
50. WEREDA W., PROKOPOWICZ D. (2017). *Economic and financial situation of households in Poland – analysis and diagnosis*, (w:) "Polityki Europejskie, Finanse i Marketing", Zeszyty Naukowe SGGW, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Warszawa 2017, nr 18/2017, s. 240-258.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)

51. WOJCIECHOWSKI J. (2009). *Rynek giełdowych finansowych instrumentów pochodnych w Polsce. Rys historyczny, stan obecny i perspektywy*, Wydawnictwo GPW, Warszawa.
52. *W 2007 r. Fed nie dostrzegła sygnałów kryzysu*, (w:) Portal finansowy „eGospodarka”, 19.01.2013, (www.egospodarka.pl).
53. ZAWADZKA Z. (2003). *Wpływ globalizacji na przemiany w bankowości*. Katedra Bankowości SGH, (w:) M. Dębiewska (red.), *Banki na rynku finansowym. Teraźniejszość i przyszłość*. Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2003.
54. ZYGIEREWICZ M. (2007). *Zarządzanie kryzysowe w bankowości europejskiej – definicja problemu i aktualny stan prawny*, Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów, Zeszyt Naukowy 77, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
55. ŻABIŃSKA J. RED. (2011). *Rynki finansowe w Unii Europejskiej w strefie euro*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Domańska-Szaruga B., Prokopowicz D., Wereda W. (2018). Globalizacyjne i normatywne determinanty procesu doskonalenia zarządzania bankowym ryzykiem kredytowym w Polsce. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 257-293.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0019](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0019)